

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДВНЗ «ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Факультет рибного господарства та природокористування
Кафедра екології та сталого розвитку

АЛМАШОВА В.С.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо виконання контрольної роботи
з дисциплін “Екологічна експертиза” здобувачами
вищої освіти рівня «Бакалавр» денної і заочної форми
навчання спеціальності 101 «Екологія»

ХЕРСОН-2020

Методичні рекомендації щодо виконання контрольних робіт з дисципліни «Екологічна експертиза» здобувачами вищої освіти рівня «Бакалавр» денної і заочної форми навчання спеціальності 101 «Екологія». – м.Херсон. ДВНЗ «Херсонський ДАУ».-2020; с – 30.

Рекомендовано до видання рішенням науково-методичної ради факультету рибного господарства та природокористування (протокол № від р.)

Рецензент:

Стратічук Н.В. - доцент кафедри екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка ДВНЗ «ХДАУ»

Алмашова В.С. Методичні рекомендації щодо виконання практичних робіт з дисципліни «Управління природоохоронною діяльністю» здобувачами вищої освіти рівня «Бакалавр» денної і заочної форми навчання спеціальності 101 «Екологія». Херсон, 2020. с.

ВСТУП

Виконання курсової роботи з дисципліни "Екологічна експертиза" складається з декількох послідовних етапів визначення ОВНС (оцінки впливу на навколишнє середовище) саме того підприємства чи об'єкта, від діяльності якого може спричинити негативний вплив на ґрунти, повітря, водойми, рослинний або тваринний світ.

Основний етап роботи - обґрунтування необхідності проведення екологічної експертизи проекту, діючих об'єктів чи комплексів, екологічної ситуації на певних територіях, сільськогосподарської технології чи окремого елементу технології (застосування нового виду мінеральних добрив, пестицидів, фізіологічно-активних речовин).

Головними завданнями курсової роботи з дисципліни є вивчення основ екологічного законодавства та оволодіння навичками його практичного застосування (вміння скласти завдання на розробку матеріалів оцінки впливу на навколишнє середовище).

Студенти повинні знати головні норми права в галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і екологічної безпеки, легко орієнтуватися в нормативних актах екологічного права і вміти ними користуватися на практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- Суб'єкти та об'єкти екологічної експертизи
- Загальні принципи та види управління проведення експертизи.
- Законодавчу базу для проведення експертизи
- Основні поняття, принципи, методики планування в екологічній експертизи.

- Загальноприйняті права та обов'язки управлінців заказників та замовників екологічної експертизи

1. Методи, форми та види екологічної експертизи

Екологічна експертиза в Україні - це вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Метою екологічної експертизи є запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, а також оцінка ступеня екологічної безпеки господарської діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях і об'єктах.

Основними завданнями екологічної експертизи є:

- 1) визначення ступеня екологічного ризику і безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності;
- 2) організація комплексної, науково обґрунтованої оцінки об'єктів екологічної експертизи;
- 3) встановлення відповідності об'єктів експертизи вимогам екологічного законодавства;
- 4) оцінка впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на стан навколишнього природного середовища, і якість природних ресурсів;
- 5) оцінка ефективності, повноти, обґрунтованості

та достатності заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

б) надання об'єктивних екологічних висновків.

Основними *принципами* екологічної експертизи є:

1) гарантування безпечного для життя та здоров'я людей навколишнього природного середовища;

2) збалансованість екологічних, економічних, медико-біологічних і соціальних інтересів та врахування громадської думки;

3) наукова обґрунтованість, незалежність, об'єктивність, комплексність, варіантність, превентивність, гласність;

4) екологічна безпека, територіально-галузева і економічна доцільність реалізації об'єктів екологічної експертизи, запланованої чи здійснюваної діяльності;

5) державне регулювання;

б) законність.

В Україні здійснюються державна, громадська та інші екологічні експертизи.

Алгоритм проведення ОВНС наведено у додатку 1.

2. Об'єкти екологічної експертизи

Об'єктами екологічної експертизи є проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів, документація по впровадженню нової техніки, технологій, матеріалів, речовин, продукції, генетично модифікованих організмів, реалізація яких може призвести до порушення екологічних нормативів, негативного впливу на стан навколишнього природного середовища.

Екологічній експертизі можуть підлягати екологічні ситуації, що склалися в окремих населених пунктах і регіонах, а також діючі об'єкти та комплекси, що мають значний негативний вплив на стан навколишнього природного середовища.

Військові, оборонні та інші об'єкти, інформація про

які становить державну таємницю, підлягають екологічній експертизі відповідно до цього Закону та інших спеціальних законодавчих актів України.

Перелік видів діяльності та об'єктів для обов'язкової екологічної експертизи

Атомна енергетика і промисловість (у тому числі збагачення руди, виготовлення тепловиділяючих елементів для атомних електростанцій, регенерація відпрацьованого палива, зберігання чи утилізація радіоактивних відходів).

Біохімічне, біотехнічне і фармацевтичне виробництво.

Збір, обробка, зберігання, захоронення, знешкодження і утилізація усіх видів промислових і побутових відходів.

Видобуток нафти, нафтохімія і нафтопереробка (включаючи усі види продуктопроводів).

Видобуток і переробка природного газу, побудова газосховищ.

Хімічна промисловість (включаючи засоби захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив), текстильна промисловість (з фарбуванням тканин і обробкою їх другими хімічними засобами).

Металургія (чорна і кольорова).

Вугільна, горно видобувна промисловість, видобуток і переробка торфу, сапропелю.

Виробництво, зберігання, утилізація і знищення боєприпасів усіх видів, вибухівки і ракетного палива.

Виробництво електроенергії і тепла на базі органічного палива.

Промисловість будівельних матеріалів (виробництво цементу, асфальтобетону, азбесту, скла).

Целюлозно-паперова промисловість.

Деревообробна промисловість (хімічна переробка деревини, виробництво деревинної тирси з використанням синтетичних смол, консервування деревини).

Машинобудівництво і металообробка.

Побудова гідроенергетичних і гідротехнічних споруд і меліоративних систем, включаючи водосховища і шламонакопичувачі.

Будівництво аеропортів, залізничних вузлів і вокзалів, автовокзалів, річкових і морських портів, залізничних і

автомобільних магістралей, метрополітенів.

Тваринництво (тваринницькі комплекси більш, ніж 5000 голів, птахофабрики).

Виробництво харчових продуктів (м'ясокомбінати, цукрові заводи, спиртові заводи).

Обробка продуктів і переробка відходів тваринного походження (переробка шкір, виготовлення клею і технічного желатину).

Побудова каналізаційних систем і очисних споруд.

Побудова водозаборів поверхневих і підземних вод для централізованих систем водопостачання населених пунктів, водозабезпечення меліоративних систем. Окремих промислових підприємств.

Другі окремі об'єкти, побудова і експлуатація яких може негативно вплинути на стан довкілля.

3. Порядок, умови і правила оформлення документації на державну екологічну експертизу згідно Закону України "Про екологічну експертизу"

1. Порядок установлює умови і правила передачі документації на державну екологічну експертизу. Порядок є обов'язковим для всіх замовників державної екологічної експертизи на території України і для еколого-експертних підрозділів Мінекобезпеки та його органів на місцях.

Дія цього Порядку не поширюється на інвестиційні програми та проекти будівництва, які є об'єктами комплексної державної експертизи. (Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 57 від 18.01.99).

2. Замовник повинен подати Мінекобезпеки або його органам на місцях заявку на проведення державної екологічної експертизи за формою згідно з додатком N 1 до цього Порядку (за винятком документації, зазначеної у пунктах 6 і 8 цього Порядку).

Заявки на проведення державної екологічної експертизи документації, зазначеної у пунктах 6 і 8 цього Порядку, подаються у довільній формі.

3. Перелік документації, яка відповідно до статей 13 і 14 Закону України "Про екологічну експертизу"

передається на державну екологічну експертизу, а також вимоги до її складу і обсягу наведені у додатку N 2 до цього Порядку.

4. Заявки на проведення державної екологічної експертизи документації, зазначеної у пункті 1 додатку N 2 до цього Порядку, що підлягає затвердженню Верховною Радою України або Кабінетом Міністрів України, подаються на розгляд до еколого-експертного підрозділу Мінекобезпеки. В інших випадках заявки на проведення державної екологічної експертизи цієї документації подаються до еколого-експертних підрозділів органів Мінекобезпеки на місцях.

5. Заявки на проведення державної екологічної експертизи розроблюваних проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань регулювання відносин у галузі забезпечення екологічної (в тому числі радіаційної) безпеки, охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів, діяльності, що може негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, подаються на розгляд до еколого-експертного підрозділу Мінекобезпеки.

6. Заявки на проведення державної екологічної експертизи документації по впровадженню нової техніки і технологій (для об'єктів та видів діяльності, що становлять підвищену екологічну небезпеку) подаються на розгляд до еколого-експертного підрозділу Мінекобезпеки після попередньої її оцінки еколого-експертним підрозділом місцевого органу Міністерства, на підвідомчій території якого передбачено впровадження цієї техніки і технологій.

7. Документація по впровадженню нових пестицидів і агрохімікатів (заявки на їх реєстрацію та матеріали обґрунтування) подається до Укрдержхімкомісії, де за дорученням Мінекобезпеки розглядається еколого-експертною групою, на основі оцінок якої еколого-експертний підрозділ Міністерства дає висновки державної екологічної експертизи. Документація по впровадженню інших нових речовин, а також нових матеріалів подається на державну екологічну експертизу до еколого-експертних підрозділів органів Мінекобезпеки на місцях.

8. Заявки на проведення державної екологічної експертизи екологічних ситуацій, що склалися в окремих населених пунктах або регіонах (в тому числі на основі довідкової та іншої документації, яка характеризує ці ситуації), якщо рішення про

державну екологічну експертизу цих ситуацій прийнято Кабінетом Міністрів України, подаються до еколого-експертного підрозділу Мінекобезпеки.

ЗАЯВКА
на державну екологічну експертизу

1. Найменування замовника, органу, що здійснює функції управління майном замовника, адреса, телефон
-----
2. Найменування об'єкта державної екологічної експертизи (для підприємств, установ, організацій - адреса, телефон)
-----
3. Найменування органу, що затверджуватиме документацію
-----
4. Інформація про розробника документації, що буде передана на державну екологічну експертизу (найменування організації, адреса, телефон або прізвище автора, його адреса, телефон)
-----
5. Перелік документації, що буде передана на державну екологічну експертизу
-----
6. Вартість розробки документації чи проектно-кошторисна вартість розробки проекту, що будуть передані на державну екологічну експертизу (млн. грн.)
-----
7. Інформація про розробника розділу оцінки впливу на стан навколишнього природного середовища (найменування організації, її підпорядкування, адреса, телефон)

-----
8. Перелік організацій, з якими погоджено документацію, або умови впровадження нових матеріалів і речовин
-----
9. Найменування і обсяги продукції, що виготовляється або буде виготовлятися
-----
10. Орієнтовний термін передачі документації на розгляд

(підпис відповідальної особи)

" " ----- 20 р.
(дата подання заявки)

Примітка - Пункти 3, 6, 7 заповнюються в разі передачі на державну екологічну експертизу проектної документації.

В інших випадках заявки на проведення державної екологічної експертизи зазначеної документації, а також документації по діючих об'єктах і комплексах подаються до еколого-експертних підрозділів органів Мінекобезпеки на місцях.

9. Після одержання заявки еколого-експертні підрозділи Мінекобезпеки або його органів на місцях повідомляють замовнику про орган Мінекобезпеки або один з його наукових центрів чи іншу організацію, визначені еколого-експертним підрозділом для здійснення підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації чи проекту висновку державної екологічної експертизи, до яких повинна бути подана документація на розгляд.

Згідно з цим повідомленням замовник передає документацію на державну екологічну експертизу із супроводжувальним листом за підписом відповідного керівника, в якому зазначається адреса замовника, прізвище, службовий телефон виконавця та повний перелік документації, що передається на експертизу.

10. Еколого-експертним підрозділом або іншою визначеною ним організацією перевіряється склад переданої на державну екологічну експертизу документації і в разі виявлення неповноти матеріалів документація не вважається прийнятою.

Датою прийняття документації на державну екологічну експертизу вважається дата передачі її еколого-експертному підрозділу або іншій визначеній ним організації у повному обсязі, згідно з додатком N 2 до цього Порядку.

11. Документація, яка передається на державну екологічну експертизу, повинна бути погоджена із заінтересованими органами відповідно до статті 15 Закону України "Про екологічну експертизу, зокрема з:

МОЗ або його органами на місцях (висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи);

12. Під час проведення державної екологічної експертизи еколого-експертні підрозділи можуть приймати рішення про надання їм для службових потреб у постійне користування копії загальної пояснювальної записки, паспорта (конспекту) проекту, розділу оцінки впливу на навколишнє природне середовище,

проекту законодавчого чи іншого нормативно-правового акта, програми чи схеми розвитку галузі промисловості, окремих креслень, планів, таблиць, частин, розділів документації тощо.

13. Передана на державну екологічну експертизу документація зберігається у встановленому законодавством порядку в еколого-експертних підрозділах Мінекобезпеки чи його органів на місцях або в інших організаціях, які за їх завданням готують робочі матеріали попередньої оцінки проектної документації чи проекти можливих висновків державної екологічної експертизи.

14. Після завершення робіт, пов'язаних з державною екологічною експертизою, передана документація повертається замовнику, який надіслав її на розгляд, із супроводжувальним листом.

Держнагляд охорони праці або його органами на місцях (експертний висновок на відповідність документації нормативним актам про охорону праці);

управлінням державної пожежної охорони МВС або його органами на місцях (експертний висновок на відповідність документації нормативним актам про пожежну безпеку).

Еколого-експертні підрозділи, залежно від специфіки конкретних об'єктів державної екологічної експертизи, можуть вимагати подання експертних висновків інших заінтересованих міністерств, відомств, організацій, установ і підприємств, а також матеріалів погодження документації з відповідними органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

4. Експерти та замовники екологічної експертизи

Експерт державної екологічної експертизи має право:

- 1) одержувати на свою вимогу відомості та матеріали, необхідні для проведення екологічної експертизи;
- 2) ставити питання про відхилення поданих на екологічну експертизу матеріалів, які не відповідають вимогам

природоохоронного законодавства, екологічним стандартам і нормативам та врахування яких потребує додаткових досліджень, пошукових робіт чи виділення додаткових капіталовкладень;

3) вносити пропозиції про залучення до проведення екологічної експертизи висококваліфікованих спеціалістів, науковців, створення належної матеріально-технічної та інформаційної бази;

4) на викладення особистої думки щодо висновків проведеної екологічної експертизи.

Експертом екологічної експертизи може бути спеціаліст, який має вищу освіту, відповідну спеціальність, кваліфікацію і професійні знання, володіє навичками аналізу експертної інформації і методикою еколого-експертної оцінки, а також має практичний досвід у відповідній галузі не менше трьох років.

Обов'язки експерта екологічної експертизи

Експерт екологічної експертизи зобов'язаний:

1) дотримувати встановлених строків та порядку здійснення екологічної експертизи, норм і вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки;

2) забезпечувати всебічне, комплексне, об'єктивне, якісне і ефективне проведення екологічної експертизи;

3) своєчасно готувати обгрунтовані та об'єктивні висновки;

4) обгрунтовувати пропозиції про повернення документації на об'єкти екологічної експертизи на доопрацювання;

5) вносити відповідні пропозиції щодо вдосконалення форм і методів проведення екологічної експертизи;

6) заявляти самовідвід за наявності особистої заінтересованості щодо конкретного об'єкта екологічної експертизи.

Гарантії незалежності експерта екологічної експертизи

Незалежність експерта екологічної експертизи забезпечується:

1) проведенням екологічної експертизи у встановленому

законодавством порядку;

2) виконанням еколого-експертних функцій відповідно до вимог законодавства незалежно від розпоряджень посадових осіб державних органів, об'єднань громадян та інших формувань;

3) свободою вибору форм і методів еколого-експертного аналізу і оцінки та викладення особистої думки з питань проведеного аналізу;

4) заборонаю втручатися будь-кому в проведення екологічної експертизи, за винятком випадків порушення експертом вимог законодавства;

5) захистом порушених прав експерта у встановленому законодавством порядку.

Права замовників екологічної експертизи

Замовники екологічної експертизи мають право:

1) порушувати відповідні клопотання та одержувати консультації;

2) надавати суб'єктам екологічної експертизи письмові чи усні пояснення, зауваження, пропозиції щодо об'єктів екологічної експертизи чи з окремих їх рішень та обґрунтувань;

3) знайомитися з висновками екологічної експертизи;

4) клопотати про проведення додаткової екологічної експертизи;

5) одержувати інформацію про хід проведення екологічної експертизи;

6) здійснювати й інші функції в галузі екологічної експертизи в порядку, встановленому законодавством.

Обов'язки замовників екологічної експертизи

Замовники екологічної експертизи зобов'язані:

1) подавати на екологічну експертизу необхідні матеріали на об'єкти екологічної експертизи і висновки

щодо попередньої оцінки їх впливу на навколишнє природне середовище;

2) сприяти суб'єктам екологічної експертизи в об'єктивному і комплексному розгляді об'єктів екологічної експертизи та їх науково обгрунтованій оцінці;

3) надавати суб'єктам екологічної експертизи необхідні додаткові відомості та матеріали;

4) своєчасно вносити до документації на об'єкти екологічної експертизи необхідні корективи і зміни, що не потребують конструктивних досліджень і розрахунків, оплачувати виконані еколого-експертні роботи згідно з договорами;

5) виконувати вимоги висновків екологічної експертизи;

б) вирішувати інші питання відповідно до законодавства України.

5. Строки проведення державної екологічної експертизи

Граничні строки проведення державної екологічної експертизи об'єктів:

1 групами спеціалістів еколого-експертних підрозділів, установ чи організацій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів - до 45 календарних днів з продовженням у разі потреби до 60 днів, а у виняткових випадках, залежно від складності проблеми, - до 120 днів;

2) спеціально створеними міжгалузевими еколого-експертними комісіями чи іншими спеціалізованими організаціями - до 90 календарних днів;

3) за доопрацьованими матеріалами відповідно до висновків

попередньої екологічної експертизи - до 30 календарних днів.

Початком державної екологічної експертизи вважається день подання еколога-експертному органу комплекту необхідних матеріалів і документів.

6. Висновки державної екологічної експертизи

Висновки державної екологічної експертизи повинні містити оцінку екологічної допустимості і можливості прийняття рішень щодо об'єкта екологічної експертизи та враховувати соціально-економічні наслідки.

Позитивні висновки державної екологічної експертизи після затвердження їх спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів чи його органами на місцях, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань екології та природних ресурсів є підставою для відкриття фінансування проектів і програм чи діяльності.

Реалізація проектів і програм чи діяльності без позитивних висновків державної екологічної експертизи забороняється. В разі негативної оцінки об'єктів державної екологічної експертизи замовник зобов'язаний забезпечити їх доопрацювання відповідно до вимог еколога-експертного висновку і своєчасну передачу матеріалів на додаткову державну екологічну експертизу.

7. Фінансування державної екологічної експертизи

Фінансування державної екологічної експертизи здійснюється її замовником.

Державні екологічні експертизи об'єктів, що реалізуються за рахунок державних капіталовкладень, фінансуються за рахунок державного бюджету.

Фінансування державної екологічної експертизи екологічних ситуацій та екологічно небезпечних діючих об'єктів і комплексів, що проводиться за рішенням Кабінету Міністрів України, Уряду Автономної Республіки Крим, місцевих Рад чи їх виконавчих комітетів, здійснюється відповідно за рахунок коштів державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів, а також відповідних позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища.

Кошти на проведення державної екологічної експертизи об'єктів, які фінансуються за рахунок її замовників чи державних капіталовкладень, виділяються в межах лімітів проектно-кошторисної документації згідно з нормативами, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

8. Структура розділу екологічної експертизи ОВНС

Структура розділу екологічної експертизи ОВНС повинна містити такі підрозділи:

- підстави для проведення ОВНС;
- фізико-географічна і кліматична характеристики району й майданчика (траси) будівництва об'єктів проектованої діяльності;
- загальна характеристика об'єктів проектування і господарської діяльності в зонах їх впливів;
- характеристика навколишнього природного середовища й оцінка впливів на нього;
- характеристика навколишнього соціального середовища й оцінка впливів на нього;
- оцінка впливів проектованої діяльності на навколишнє техногенне середовище;
- заходи щодо забезпечення нормативного стану навколишнього середовища та екологічної безпеки;

- комплексна оцінка впливів проектованої діяльності на навколишнє середовище і характеристика залишкових впливів;

Заява про екологічні наслідки діяльності

Відповідно до українського законодавства підсумковим результатом проведення ОВНС є Заява про екологічні наслідки діяльності, яка являє собою юридичний документ, що подається разом з іншими проектними матеріалами на екологічну експертизу. У цьому документі, крім інформації про результати проведення ОВНС, дається аналіз техніко-економічних і соціальних наслідків запланованої діяльності, пов'язаних з її впливом на навколишнє середовище, аналіз екологічного ризику, а також обґрунтування вибору пропонованого варіанта. Повнота, об'єктивність і кваліфіковане виконання ОВНС — необхідні умови для зваженої оцінки проекту органами державної екологічної експертизи та подальшого обґрунтованого рішення органів управління щодо реалізації проекту.

Оцінка впливу на навколишнє середовище господарських об'єктів може проводитись у повній або обмеженій формі. Повна форма передбачає, що відповідний розділ проектної документації формується відповідно до правил, викладених у Державних будівельних нормах України ДБН А.2.2-1-95, і за своєю суттю являє собою комплексну оцінку впливу проектового об'єкта на навколишнє середовище на всіх стадіях його "життєвого циклу".

Обмежена форма має місце тоді, коли проект об'єкта, що підлягає оцінці, потенційно не може завдавати значного впливу на довкілля. Обсяг і зміст розділу ОВНС у разі використання обмеженої форми мають визначатися замовником, генеральним проектувальником і місцевим органом з питань екологічної безпеки. Наприклад, у США обсяг і зміст ОВНС визначають залежно від розміру проекту, розрізняючи відповідно два види ОВНС:

для малих і для великих проектів. Для підвищення якості ОВНС у деяких країнах місцеві органи управління створюють каталоги принципів екологічних характеристик у межах "Інвентаризаційного переліку природних ресурсів". Ці каталоги містять карти ресурсів, якісні характеристики та описові матеріали, які використовуються під час оцінки проектної діяльності. Такий підхід спрямовує діяльність регіональних інформаційних систем екологічного управління на створення інформаційної бази, придатної для забезпечення процедур ОВНС під час проектування господарських об'єктів та в процесі інвестиційної діяльності.

На розділ ОВНС покладається завдання порівняльного аналізу альтернативних варіантів, які мають територіальні, технологічні, методичні та інші аспекти (місце спорудження об'єкта, види й параметри обладнання, технологічні процеси, відходи та ін.), а також визначення екологічного ризику від прийняття відповідних технічних рішень. Іноді може виникнути значна кількість альтернативних варіантів як за економічними, так і за екологічними показниками, що спричинює певні труднощі під час вибору найкращого рішення. Кінцевою метою ОВНС є вибір та обґрунтування найкращої альтернативи проекту в екологічному відношенні. Застосування принципу альтернативності і пошук оптимального екологічного варіанта якнайкраще відображають суть процедури ОВНС. Зміст цього принципу викладений у ст. 36 "Вимоги до матеріалів оцінки впливу на навколишнє природне середовище" закону України "Про екологічну експертизу", де йдеться про те, що в матеріалах оцінки впливу на навколишнє природне середовище запланованої чи здійснюваної діяльності обґрунтовуються її доцільність та спосо-би реалізації, можливі альтернативні варіанти рішень, характеристика стану навколишнього природного середовища території, види та рівні впливу на нього в

нормальних і екстремальних умовах, можливі зміни його якісного стану, еколого-економічні наслідки діяльності, заходи щодо зменшення рівня екологічного ризику і забезпечення вимог екологічної безпеки. Отже, враховуючи наведене, порядок здійснення ОВНС має відповідати певному алгоритму (додаток 1).

Оцінка впливу на навколишнє середовище — це наукова система прийняття рішень щодо екологічної безпеки проектного об'єкта. Вона не є відокремленим видом діяльності, а розглядається як складна процедура з обґрунтування й комплексної оцінки наслідків запланованої реалізації проектного об'єкта.

У ході проведення ОВНС використовується здебільшого нормативний підхід, за яким оцінку проектного діяльності слід здійснювати порівнянням параметрів навколишнього середовища з нормативними показниками.

Нині методологія ОВНС розглядається ще як спосіб виявлення зворотного зв'язку у взаємодії навколишнього середовища зі створюваним об'єктом. Як додаткове завдання на ОВНС покладається визначення впливу конкретного природного середовища на створюваний соціальний і господарський комплекс (умови експлуатації об'єкта, життєдіяльності населення тощо).

Для подальшого вдосконалення системи ОВНС слід подолати недолік чинних Державних будівельних норм України ДБН А.2.2-І-95, на який сьогодні звертають увагу фахівці. Мається на увазі недостатнє опрацювання територіальних питань у методології ОВНС. З погляду ідеї гармонізації взаємодії людини і природи вважається за доцільне розробка й уведення в дію державних будівельних норм щодо територіальної ОВНС. Метою такої ОВНС є об'єктивне визначення прийнятності та доцільності планування території або розміщення окремого екологічно

небезпечного об'єкта за критерієм безпеки навколишнього середовища та фіксація об'єктивних екологічних аспектів планування в юридичному полі. Передбачається, що в нових державних будівельних нормах методологія ОВНС буде значно поглиблена й удосконалена. Серед позитивних моментів щодо цих норм слід зазначити, наприклад, введення такого підрозділу, як "Альтернативи досягнення мети проекту й варіанти планування".

Максимально можливе забезпечення екологічних інтересів, подолання формалізму в процесі проведення ОВНС і реалізація всього потенціалу, закладеного в методології ОВНС, на науковій основі — такі напрями екологічної політики України, які реалізуються суб'єктами ДСЕУ для перетворення ОВНС на дієвий інструментарій збалансованого розвитку

9. Вимоги до оформлення контрольної роботи

Залежно від особливостей і змісту контрольну роботу складають у вигляді тексту, ілюстрацій, таблиць або їх сполучень.

До захисту приймаються контрольні роботи, підготовлені у текстовому редакторі Microsoft Office Word 2003 (формат файлу – .doc), які відповідають вимогам:

орієнтовний обсяг не менш ніж 20 сторінок формату А4;
поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, праве – 15 мм, ліве – 25 мм;

міжрядковий інтервал – 1,5;

текст матеріалів – вирівнювання по ширині сторінки, шрифт Times New Roman, 14 пт, звичайний, абзацний відступ 12,5 мм;

рисунки – по центру сторінки, підпис до рисунка – шрифт Times New Roman, 14 пт, звичайний;

таблиці – по лівому берегу сторінки, Times New Roman,

12–14 пт, звичайний.

Структурні елементи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «список використаних джерел» не нумерують, а їх назви виступають заголовками структурних елементів.

Упродовж виконання роботи необхідно дотримуватись рівномірної щільності, контрастності й чіткості зображення. У контрольній роботі мають бути чіткими, нерозпливчастими, однаково чорними всі лінії, літери, цифри та інші знаки.

Сторінки контрольної роботи слід нумерувати ззовні у верхньому куті арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації.

Титульний аркуш включають до загальної нумерації публікації. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють.

Титульний аркуш містить дані наведені у додатку А.

Ілюстрації й таблиці, розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок.

Нумерація розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти контрольної роботи слід нумерувати арабськими цифрами. Розділи позначаються арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, 3 і т. д. Розділи і підрозділи повинні мати заголовки, пункти і підпункти можуть мати заголовки.

Заголовки структурних елементів видання і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів видання слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах

кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 тощо.

Пункти мають порядкову нумерацію в межах кожного розділу або підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу і порядкового номера пункту або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою. Після номера пункту крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2, або 1.1.1, 1.1.2 тощо.

Ілюстрації

Вибір виду ілюстрацій (рисунки, схеми тощо) залежить від мети, яку ставить перед собою автор.

Можна сформулювати такі загальні рекомендації авторам щодо ілюстрування контрольної роботи:

ілюстрації використовувати тільки тоді, коли вони розкривають, пояснюють або доповнюють інформацію, що міститься у контрольній роботі;

вигляд ілюстрацій має відповідати ступеню підготовленості студентів.

Ілюстрації (креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) слід розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання в тексті видання.

Ілюстрація може мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст).

Ілюстрація позначається словом «Рисунок __ », яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, «Рисунок 1.1 – Схема розміщення».

Зразок оформлення ілюстрації подано у додатку М.

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу.

Подача табличного матеріалу

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць відповідно до додатку Н.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті видання.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках.

Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Таблиця повинна мати назву, яку друкують малими літерами (крім першої великої) та вміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під одною, або поруч, або переносячи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи в кожній частині таблиці її головку і боковик.

При поділі таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці.

Слово «Таблиця __» вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть:

«Продовження таблиці ___ » із зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовками. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

ДОДАТОК 1

Рис. 3.1

Алгоритм проведення ОВНС об'єкта на проєктній стадії

(приклад оформлення титульної сторінки)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет рибного господарства та природокористування

Кафедра екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з дисципліни «УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»
на тему:

« _____ »

Студента 3 курсу 4 групи
денної форми навчання
спеціальності 101 «Екологія»

_____
(П.І.Б)

Керівник: доцент Алмашова В.С.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Основна література

1. Андрейцев Ю. І. , Пустовойт М. А. Екологічна експертиза , право і практика, - К.; Наук. Думка , 1992 – 152 с.
2. Боков В. А., Лущик А. В. Основы экологической безопасности. Учебное пособие. – Симферополь: Сонат, 1998. – 224 с.
3. Бровдій В. М., Гаца О.О. Екологічні проблеми України (проблеми ноогеніки).– К.: НПУ, 2000.–110 с.
4. Городній М. М. та ін. Агроекологія / - К.; Вища школа, 1993. – 223 с.
5. ДБН А.2.2-1-95 Состав и содержание материалов оценки воздействий на окружающую среду (ОВОС) при проектировании и строительстве предприятий, зданий и сооружений. Основные положения проектирования. – К., 1996.
6. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього середовища. Навч. посібник. –К.; Знання, 2000. – 203 с.
7. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища “, 1991.
8. Закон України про екологічну експертизу // право України. – 1995. - №6.
9. Збірник чинних законів України про охорону природи.
10. Куценко А. М. , Писаренко В. Н. Охрана окружающей среды в сельском хозяйстве. – К.; Урожай, 1991. – 200 с.
11. Кучерявий В. О., Черняхівський М. В., Гаманюк Т. І. Раціональне природокористування та охорона навколишнього середовища. – Курс лекцій. – К.: НМК ВО, 1991. – 200 с.
12. М'якушко В. К., Мельничук Д. О. Сільськогосподарська екологія. – К: Урожай, 1992. – 263 с. €
13. Методика оцінки і прогнозу еколого-меліоративного стану меліорованих земель. – К: Держ.комітет Укоаїни по водному господарству, 2002.
14. Микитюк О. М., Злотін О. З., Бровдій В. М. та ін. Екологія людини. – Харків: Ранок, 1998. – 206 с.
15. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України. – К. : Мінприроди , 1991-1997 .
16. Національна програма з охорони земель на період з 1999 по 2010 р.р. Київ.- 1998.-136с.
17. Нейко Є.М., Рудько Г.І, Смоляр Н.І. Медико-геоекологічний аналіз стану довкілля як інструмент оцінки та контролю здоров'я населення. – Ів.-Франківськ: Екор, 2001. – 350 с.
18. Андрейцева В.І., Пустовойта М.А. Екологічна експертиза: право і практика. Київ, Урожай, 1992.-206 с.

Директивні та нормативні матеріали

1. ГОСТ 7.1-84. Система стандартов по информации, библиотечному делу и издательскому делу. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления. – Введ. 01.01.86.
2. ГОСТ 7.11-78. (СТ СЭВ 2012-79) Система стандартов по информации, библиотечному делу и издательскому делу. Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках в библиографическом описании.– Введ. 01.07.79.
3. ГОСТ 7.12-77. (СТ СЭВ 2012-79) Система стандартов по информации, Сокращение русских слов и словосочетаний в библиографическом описании.– Введ. 01.01.78.
4. ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення.
5. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність //Відомості Верховної Ради України.- 1992, № 12.- Ст. 165. \Зі змінами, внесеними згідно Законів до №1377-ІУ (1377-15) від 11.12.2003.
6. Закон України Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки//Відомості Верховної Ради України.- 2001, № 48.- Ст.253.
7. Закон України Про вищу освіту//Відомості Верховної Ради України.- 2002, № 20.- Ст.134; 2003.-№10-11. – 86.
8. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991р. \ \ Екологія і закон. Екологічне законодавство України. Кн.1.-К.:Юрінком Інтер, 1998.- С.14-51.
9. Закон України про природно-заповідний фонд України\\Відомості Верховної Ради України.-1992, №34.- С.1130-1156.
10. Закон України “Про тваринний світ” , 03.03.1993 р. , №2894-Ш.
11. Закон України “Про рослинний світ” 9. 04.1999 р. № 591-XIV.
12. Закон України “Про Загальнодержавну програму формування Національної екологічної мережі України на 2000- 2015 р.р.” 21.09.2000 р. № 1989-III
//Відомості Верховної Ради України.- 2000, № 47.- С.405 –423.
13. Закон України “Про екологічну експертизу”, 07.02.1995 р.
14. Закон України “Про екологічну мережу”, 24.06.2004 р. № 1864-IV
Земельний Кодекс України: офіц. видання .-К.:Концерн “Вид. дім “Ін Юре”, 2005.-220 с.
15. РСТ УРСР 1743-82. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Скорочення українських слів і словосполучень в бібліографічному описі. – Введ.01.01.84.

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі «Колос»
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
73006, Україна, м. Херсон, вул. Р. Люксембург, 23
Тел. 26-32-89